

SREČANJE S PRESEDNIKOM DRŽAVE

stran 2

stran 10

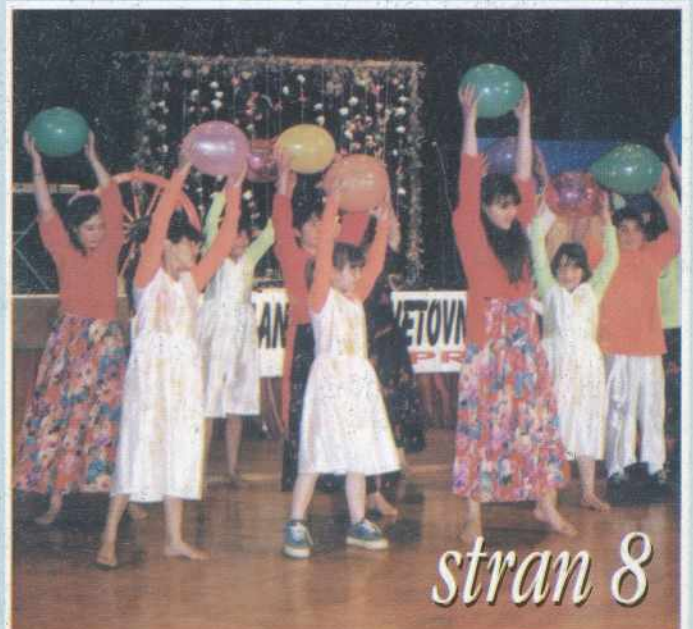
ROMSKI TABOR

CIGANSKA NOČ

CIGANSKA NOČ
romani union - murska so

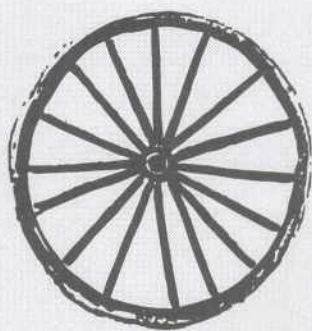
stran 12

stran 8

**DAN ROMOV
KRŠKO 2000**

ROMANO THEM ROMSKI SVET

številka 9, oktober 2000

založnik

Zveza Romov Slovenije

Gregorčičeva 55

9000 Murska Sobota

tel (02) 5341-710

fax (02) 5341-711

e-mail: romani.union@siol.net

glavni in odgovorni urednik

Jože Horvat - Muc

uredniški odbor

dr. Pavla Štrukelj

Monika Sandreli

Štefan Šarkezi

Jelenka Kovačič

Zlatko Hahn

dopisniki

Zdravko Pilipovič, Krško

Anita Cener, Serdica

Elvis Resnik, Vanča vas-Borejci

Lujzi Baranja, New York

Dragoljub Ackovič, Beograd

prelom in tisk

Tiskarna Klar, Murska Sobota

naklada

500 izvodov

Po mnenju Ministrstva za kulturo RS št. 415-562/96, se Romano them - Romski svet šteje med proizvode za katere se plačuje 19% davek na dodano vrednost.

Izid časopisa Romano them je omogočilo Ministrstvo za kulturo RS

VSEBINA

<i>Jože Horvat - Muc: Beseda urednika</i>	2
<i>Jože Horvat - Muc: Predsednik Kučan pohvalil organiziranost</i> ..	2
<i>dr. Pavla Štrukelj: Indijska nomadska plemena in Romi</i>	3
<i>Jože Horvat - Muc: Skupščina Zveze romskih društev</i>	6
<i>Monika Sandreli: Romano dij - Dan Romov</i>	8
<i>Svanibor Pettan</i>	9
<i>Filip Matko: 6. mednarodni romski tabor</i>	10
<i>Monika Sandreli: Dobitnik plakete Zveze Romov Slovenije</i>	10
<i>J. Gabor: Noč romskih ritmov iz vsega sveta</i>	11
<i>Monika Sandreli: 9. tradicionalna romska noč</i>	12
<i>Jože Horvat - Muc: Knjižna noviteta</i>	12
<i>Monika Sandreli: Založništvo</i>	12
<i>J. Gabor: Dobrodelna prireditev Zveze Romov Slovenije</i>	13
<i>Jože Horvat - Muc: 5. kongres svetovne romske organizacije</i> ...	14
<i>Emmerich Gärtner - Horvath: Avrutne andi Austria</i>	15
<i>Dragoljub Ackovič: So si e Romenge o 8. aprili</i>	16
<i>Mladenka Grebenar, Zlatko Hahn: Romsko društvo Čapla</i>	17
<i>Romi pišejo: O taboru tako in drugače</i>	18
<i>Slavko Baranja - Lujzi: Nadaljevanje zgodbe o Bubuli</i>	19
<i>Slavko Cener: Komentar</i>	20
<i>Romske pesmi</i>	21

BESEDA UREDNIKA

Jože Horvat - Muc

Našim bralcem smo v osmi številki obljubili, da jih bomo informirali o nekaterih dogodkih, ki so se zgodili do izdaje 9. številke našega časopisa. To smo tudi storili in smo v časopisu te dogodke tudi zapisali.

Pomembnosti dogodkov ne moremo določiti in jih razvrščati v kategorijah. Vsekakor pa je najpomembnejši dogodek v tem času 5. Kongres svetovne Romske organizacije na katerem se je marsikaj spremenilo na bolje. Zadovoljstvo oziroma nezadovoljstvo vseh nas pa se nanaša predvsem na dogodke, ki se dogajajo okoli nas. Romski aktivisti in funkcionarji si želimo, da bi se pri nas nekatere stvari spremenile na boljše, a kaj, ko pa so pri nas nekateri državni politiki in funkcionarji postali klovni in nekatere pomembne (za nas Rome), stvari ne slišijo. Pomembnost in nujnost je pa predvsem v naši organiziranosti, slogi in pa v razumevanju reševanja naše problematike. Delo in dejavnosti, ki se dogajajo v okviru romskih organizacij morajo temeljiti predvsem na uresničevanju (zahtevki) vladnih ukrepov za reševanje romske problematike ter ureditve zakona določenega v 65. členu Ustave Republike Slovenije.

PRESEDNIK KUČAN POHVALIL ORGANIZIRANOST

Predsednik države Milan Kučan se je pogovarjal s predstavniki devetih romskih društev, združenih v Zvezo romskih društev Slovenije. Seznanili so ga s svojim položajem, problemi in prizadevanji za njihovo odpravo.

V pogovoru so sodelovali tudi predsednik vladne komisije za zaščito romske etnične skupnosti minister Božo Grafenauer, minister za okolje in prostor Pavel Gantar in direktor urada vlade za narodnosti Peter Winkler. Predsednik Kučan je pohvalil zlasti organiziranost Romov. Povedal je, da se razmere Romov izboljšu-

jejo; odkar so se organizirali v društva, so postali resen sogovornik občinam in državi pri reševanju svojih problemov. Napredek je viden predvsem tam, kjer so se za ureditev razmer zavzeli župani in občinski svetniki.

Predsednik republike je še povedal, da v Sloveniji ni sistematičnih kršitev pravic Romov, ti so z ustavo zaščiteni kot posebna etnična skupnost. Občasni ekscesi pa zaslužijo pozornost pristojnih organov in javnosti. Poseben problem je ureditev državljanstva za Rome, ki so se kot begunci zatekli v Slovenijo, uradne oblasti ZRJ pa jim niso pripravljene izročiti listin o odpustu iz državljanstva.

Indijska nomadska plemena in Romi

Dr. Pavla Štrukelj

Prispevek o zgodovini in izvoru Romov vsebuje nekatere pomembne značilnosti in sporočila, ki govorijo o plemenih na indijski podcelini. To so nomadski prebivalci, o katerih je mogoče trditi, da so po načinu življenja vsekakor sorodni romskim skupnostim. Zato je pomembno, da se vsaj nekoliko spoznamo z njimi, namreč znano je, da so te skupnosti v sedanosti postale precej aktualne in zanimive tudi za splošno indijsko družbo.

Nomadski plemena, ki sestavljajo v določenem odstotku posebne skupnosti indijskega prebivalstva, sodijo med starodavne staroselce. Ti predniki današnjih rodov so že v daljnji preteklosti oblikovali lastno kulturo in jo stoletja ohranjali kot značilen stil plemenske družbe.

Vsa ta nomadska plemena predstavljajo različno raven tako na področju tehnično ekonomskega razvoja, kakor tudi v svoji družbeni organizaciji in na področju starodavnih izročil.

Ko se spoznavamo z zgodovinskim izročilom romskega ljudstva na naših tleh, si hkrati želimo vedeti tudi nekaj o sorodnih plemenih, ki so ostala v svoji prvotni domovini in predstavljajo sestavni del indijskih ljudstev. Ti nomadi dajejo značilno podobo množici ljudstev na velikem indijskem prostoru. Prav zaradi teh ljudskih množic je potrebno izrabit tiste nomadske rodove, pri katerih je ohranjena njihova značilna tradicionalna kultura in način življenja, značilen za potujoče ljudske skupnosti. Na podlagi teh dejstev je mogoče primerjati in ugotavljati, katere etnične sorodnosti so pomembne tudi za evropsko romsko ljudstvo.

Nomadske plemenske skupnosti v Indiji imajo številna poimenovanja in

prebivajo po vsej tej deželi. Splošno so imenovani adivasi, kar jih označuje kot davne staroselce na imenovanem prostoru. Indijski nomadi živijo preprosto, vendar ne beraško, kot nekatere druge skupine v mestih ali v večjih krajih. Pomembno je, da predstavljajo posebne skupnosti z določeno plemensko ureditvijo, kar seveda niso kaste, kot jih imajo višji sloji indijske družbe. Nomadi imajo torej svoje rodovne pravice in organizirano plemensko družbo, kar jih v celoti ločuje od tistih, ki so opredeljeni kot nedotakljivi.

Če se ozremo na zgodovino evropskih Romov, spoznamo, da je resnično potrebno vedeti tudi nekaj o nomadskih plemenih v Indiji. Že v davni preteklosti so romski predniki zapustili svojo deželo in se naselili po tujih deželah.

Ko danes iščemo in raziskujemo sorodnosti med evropskim romskim prebivalstvom in med nekaterimi indijskimi nomadi, ugotav-

ljamo, da so se te ohranile na določenih področjih družbene in duhovne kulture. Ob tem dejstvu je potrebno le dodati, da so v stoletjih nastale nekatere spremembe prav na kulturnem področju in v vsakdanjem življenju, ki ločuje evropsko romsko prebivalstvo od današnjih nomadov v Indiji.

Pri preučevanju in spoznavanju romskih prednikov v Indiji je nujno, da se vsaj nekoliko seznanimo z življenjem današnjih nomadskih skupnosti v imenovani deželi. To so plemena, ki imajo svoja etnična imena, živijo značilno življenje potujočega človeka, govorijo svoj jezik in jezik, v katerem kraju se večinoma premikajo. To so nomadi, ki predstavljajo prebivalce plemenskih skupnosti v indijskih deželah.

Ljudstva, ki živijo v plemenskih skupnostih, štejejo približno 7,5 % vsega indijskega prebivalstva. Osredotočeni so v določenih pokrajinah srednje Indije, katere se raztezajo od Damana in Thana v Maharasthri na zahodni obali, dalje segajo na obalo Gangesa v zahodni Bengaliji, širijo pa se še v Madhya Pradeš, Bihar in Oriso. K tem plemenom je potrebno dodati tudi določene himalajske skupnosti na vzhodu.

Druge številne plemenske skupnosti živijo v pokrajinah države Gudžerat in Radžastan. Obalne plemenske skupnosti pa prebivajo na Andamanih in Nikobarjih, to je na otokih v Bengalskem zalivu. Manjše nomadske skupine so znane prav tako v drugih indijskih državah, čeprav niso omenjene na tem mestu.

Po dosedanjih preučevanjih in ocenitvah je v Indiji okrog 300 plemenskih skupnosti, ki imajo svoje pripadajoče podskupine. Pomembno je omeniti, da je tudi število družin, ki pripadajo posameznim plemenom, različno. Pridobivanje materialnih sredstev za preživljanje je odvisno od tega, koliko so sposobni in iznajdljivi posamezni pripadniki v skupnosti in kako znajo izkoristiti naravno okolje, ki jih obdaja. Zato dobro poznajo koristne rastline, navede divjih živali, kar je pomembno za lov, dalje znajo ti prebivalci tudi stiskati oljna semena, pripraviti živalske kože itd. Stvari, ki so potrebne plemenskim rodovom, in jih pridobivajo drugi prebivalci, zunaj njihovega življenjskega prostora, pa so na primer oblačila, sol in drugo.

Posamezna ozemlja plemenskih skupnosti imajo izoblikovan tak družbeni sis-

tem, ki je lasten le njim, dalje imajo svoj jezik, plemensko organizacijo, in so kulturno homogeni, to je enotni. osnovna opredelitev vseh plemenskih skupnosti je, da posamezni rodovi pripadajo ali naseljenim poljedelcem ali pastirskim nomadom. Zaradi različnih dejavnosti teh prebivalcev pa se pojavljajo nekateri problemi. Tako na primer nekatere značilne dejavnosti v posameznih plemenskih skupnostih, ki oblikujejo njihov način življenja, pogosto povzročijo medsebojna nasprotja. Tako na primer živonorejski nomadi, ki se premikajo s svojo čredo, delajo škodo poljedelcem. Nekatere nomadske skupine pa se najraje ustavljajo ob gozdovih in s požiganjem dreves pripravijo teren za obdelovanje. Hkrati imajo tudi mnogo priložnosti za lov na ptice ali druge živali.

Razen v materialni kulturi zasledimo etnične značilnosti prav tako na duhovnem področju nomadov, posebno v njihovih tradicionalnih izročilih, o katerih e legende in druge pripovedi, ki pogosto govorijo o njihovem vsakdanjem življenju. To so sporočila, ki zapolnjujejo njihovo nenapisano zgodovino in ohranjajo verska obredja. Družina in sorodstvo v celoti ima v plemenskih

skupnostih poseben in zelo pomemben pomen. Vsako pleme časti tudi svojega prvega prednika, ki je osnoval rod, zato je ta plemenski totem. Razne slovesnosti in praznovanja predstavljajo bistvo njihovega življenja. Ta so navadno povezana s čaščenjem božanstev, s plesom in z drugimi raznimi prireditvami.

Vsako nomadsko pleme pripada določeni veri, ima razna verovanja in časti določena božanstva. To čaščenje božanstev pa je zelo različno. Znanе so na primer živalske žrtve in rastlinski darovi, kot je cvetje, listi, vejice, trava, riž, košara, rdeč prah in drugo. Stavba, ki predstavlja svetišče, je splošno zelo preprosta, pogosto zgrajena iz blatne zmesi ali boljše glinе.

Kar zadeva življenjske šege nomadov, je zelo pomembno, da so se te ohranile iz daljnje preteklosti. O njih govorimo danes, da so nespremenjene, izvirne in zelo pomembne v vsakdanjem življenju teh nomadov. Posebno poroka ima pomembno mesto med običaji, saj predstavlja velik življenjski dogodek. Na ženitovanjski ceremoniji imata lok in puščica pomemben značaj, kajti predstavljata osrednji simbol vsega dogajanja.

Pri nomadskih plemenih v

Indiji je ohranjenih mnogo pesmi in plesov, tako lahko rečemo, da je še danes živo tradicionalno pripovedno izročilo. Značilnosti teh plemen so tudi razna obrtna opravila na raznih področjih, ki so vezana na posamezna plemena. Tako se na primer pripadniki enega rodu ukvarjajo samo s kovaštvom in s trgovino goveje živine, drugi spet trgujejo z raznimi artikli, ali pa so nomadski pastirji. Pri posameznih rodovih je zaslediti oblikovalce raznih umetniških del. Plesi z maskami so pogosti; te maske pa so narejene navadno iz lesa ali iz rastlinskih buč, ki so barvane in narejene realistično ali domišljjsko.

Etnične značilnosti nomadskih skupnosti na indijski podcelini so zelo zanimive in pomembne za preučevanje tistih plemen, ki so se razselila po svetu. Med temi so najpomembnejši Romi, katerih je največ v Evropi. Tako je zanimivo ugotavljati nekatere etnične značilnosti, ki se kažejo v vsakdanjem življenju na eni strani pri indijskih sedanjih nomadskih plemenih, na drugi strani pa pri evropskem romskem ljudstvu. Lahko rečemo, da te etnične sorodnosti so pri nekaterih skupnostih zelo vidne, posebno, kar zadeva vsakdanji način življenja.

Zanimivi so tudi odnosi med naseljenim prebivalstvom in potujočimi skupinami. Preučevanja so pokazala, da niso najboljša medsebojna sožitja.

Vse te indijske plemenske skupnosti imajo številna poimenovanja in prebivajo skoraj v vseh državah na imenovani podcelini. V nekaterih pokrajinah so nomadska plemena zelo številna in so osredotočena na določena ozemlja. Ta dejstva je potrebno ponovno poudariti, kajti številčnost in različnost plemenskih skupnosti je zelo pomembna pri uresničevanju načrtovanih projektov o nomadih v Indiji.

Kar zadeva preučevanje nomadskih skupin v Indiji, je opaziti čedalje večje zanimanje v vrstah raznih raziskovalcev. Posebne raziskave obsegajo predvsem študije, kako naj bi se nomadska plemena pastirjev, obrtnikov in trgovcev razvijala in preoblikovala v današnjem času. Strokovnjaki iz različnih področjih obravnavajo to prebivalstvo in pokrajine z vseh vidikov. To so obširni projekti, ki obsegajo ekonomske, socialno kulturne in druge študije. Cilj teh raziskav je, da bi iz pustinje, kjer živijo nomadi, naredili rodovitno deželo, in da bi se te ljudske skupnosti tudi stalno naselile.

Skupščina Zveze romskih društev Slovenije

Jože Horvat - Muc

Skupščina ZRDS je bila 22.04.2000 ob 11.00 uri v Kulturni dvorani v Tišini. Prisotni so bili člani skupščine Zveze romskih društev Slovenije, predstavnik Urada za narodnosti RS g. Bačič Geza, župan Občine Tišina g. Flegar Alojz, ravnateljica OŠ Tišina ga. Marjeta Gider in Vrečič Vinko, svetnik Občine Tišina.

Dnevni red skupščine je bil:

1. Ugotovitev sklepčnosti
2. Izvolitev volilne komisije
3. Poročilo organov Zveze o minulem delu:
 - nadzorni odbor
 - Častno razsodišče
4. Predstavitev Romske skupnosti v Občini Tišina
5. Sprememba Statuta ZRDS
6. Zastopstvo Romov v lokalni samoupravi

7. Volitve v organih Zveze:

- predstavitev kandidatov
- zapisnik volilne komisije
- izvolitev organov Zveze

8. Razvoj romske kulture

9. Razglasitev rezultatov volitev

10. Razno

Predsednik nadzornega sveta Zveze Baranja Stanko je podal poročilo nadzornega odbora o minulem delu Zveze. Podano je bilo pisno poročilo v katerem je bilo ocenjeno delo predsedstva Zveze, ki je bilo v prejšnjem mandatu opravljeno pozitivno. Prav tako je bilo pozitivno ocenjeno finančno poslovanje Zveze. Poročilo je bilo dano v razpravo, pripomb na poročilo ni bilo in je bilo potrjeno z dvigom rok.

Predsednik Zveze Jožek Horvat je ocenil minulo delo Zveze kot pozitivno, saj so društva

oziroma Zveza enakopravni sogovornik občinam in državi. Prav tako je bilo pozitivno sodelovanje z različnimi ministrstvi, ustanovami in inštitucijami doma in v tujini. Zveza je sodelovala tudi na mednarodnih konferencah, simpozijih in razpravah, kadar je bilo govora o Romih. Srečevali smo se z uglednimi predstavniki domačih in tujih ustanov ter opravili pomembno poslanstvo pri zastopstvu slovenskih Romov. Poročilo je bilo dano v razpravo, pripomb na poročilo ni bilo in je bilo potrjeno z dvigom rok.

Romsko skupnost v Občini Tišina je predstavila ravnateljica OŠ Tišina, ki je govorila predvsem o šolstvu. Predstavila je zgodovino dela z romskimi učenci. Z dograditvijo vrtca so začeli romske otroke vključevati v vrtce. 60 % romov je končalo osmi razred. romski otroci dobro obvladajo slovenski jezik in so socializirani, zato ni potrebe po posebnih učnih projektih. Prisotni so pozdravili in pohvalili napore šole za izboljšanje učnih uspehov romskih otrok v Občini Tišina.

Na podlagi predloga romskih društev je bil podan predlog o spremembi Statuta. Obrazložitev je podal Jožek Horvat, ki je obrazložil spremembe Statuta Zveze in sicer, da se v členih Statuta namesto Zveza romskih društev Slovenije, uporablja ime Zveza Romov Slovenije ter se dopolnita 6. in 19. člen. Predlog spremembe Statuta je bil obravnavan na samem zasedanju skupščine. Na predlog spremembe Statuta Zveze ni bilo pripomb. Spremembe Statuta so bile soglasno sprejete.

Predsednik Urada za narodnosti RS g. Bačič je obrazložil,

da zakonskih ovir za pridobitev predstavnika romske skupnosti v občinskih svetih ni, da pa tudi ni zakonskih obveznosti za določitev za pridobitev predstavnika Romov v občinskih svetih. Torej odločitev o zastopstvu Romov v občinskih svetih je v rokah mestnih in občinskih svetov oziroma pri sprejemanju občinskih Statutov, kjer naj bi bilo določeno zastopstvo Romov.

Volilna komisija je predstavila kandidate za organe Zveze in sicer za:

- predsednika Zveze Jožek Horvat
- tajnika Zveze Štefan Šarkezi
- blagajnika Zveze Jurkovič Silvo, Štefan Horvat, Rudolf Horvat, Fatmir Bečiri in Rudolf Cener
- nadzorni odbor Slavko Cener, Rudolf Cener, Štefan Horvat, Stanko Baranja, Janja Rošer, Slobodan Nezirovič in Silvo Jurkovič
- častno razsodišče Mario Sandreli, Ivan Ratko, Anita Cener, Marijan Brajdič, Štefan Horvat, Fatmir Bečiri, Albert Renič, Srdžan Panič in Slobodan Nezirovič.

O razvoju romske kulture je govoril Jožek Horvat in pozitivno ocenil sodelovanje Zveze z Ministrstvom za kulturo. Povedal je tudi, da se je z ustanavljanjem romskih društev povečal razvoj romske kulture. Pomembno je tudi področje založništva, saj se izdajajo različni časopisi, knjige ter zborniki. Svoje prispevke prispevajo vsa društva razen društvo Zelenu dombu iz Puconec. Romsko društvo Romani Union iz Murske Sobote pa se ukvarja tudi z gledališko dejavnostjo in je prejelo občinsko priznanje za kulturno dejavnost.

Volilna komisija je razglasila rezultate tajnih volitev organov Zveze: Za predsednika Zveze je bil izvoljen Jožek Horvat, za tajnika Štefan Šarkezi, za blagajnika Rudolf Horvat, za člane nadzornega odbora: Slavko Cener, Stanko Baranja in Janja Rošer, za člana častnega razsodišča: Mario Sandreli, Anita Cener in Fatmir Bečiri.

Romanu dij - Dan Romov

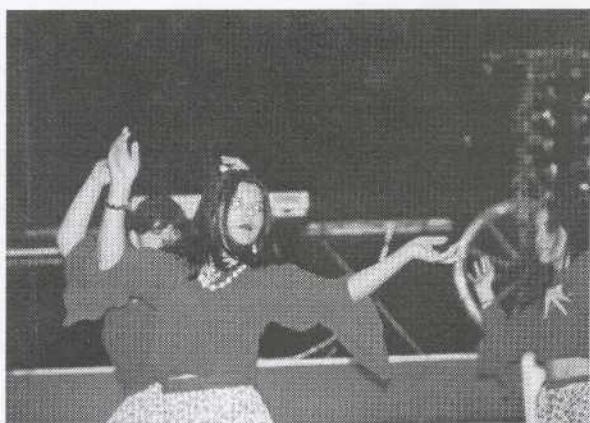
Monika Sandrelli

Letošnji Svetovni dan Romov, ki ga je organizirala Zveza Romov Slovenije, smo slovenski Romi praznovali 8. aprila 2000 v Kulturnem domu Krško. Poleg kulturnega programa v katerem so sodelovali Romi iz Puconec, Tišine, Murske

Sobote, Velenja in Krškega, je Občina Krško organizirala okroglo mizo na temo Položaj Romov v Sloveniji (reševanje Romske problematike). Romsko društvo iz Krškega pa streljanje z zračno puško na katerem je bil najboljši strelec Horvat Stevo iz Pušče, ekipno pa so tri najboljša mesta

zasedla: 1. mesto Krško, 2. mesto Serdica in 3. mesto Murska Sobota.

Na kulturni prireditvi je nastopajoče ter goste pozdravil župan Občine Krško gospod Franc Bogovič Slavnostni govornik pa je bil direktor Urada za narodnosti RS, g. Peter Winkler.

Svanibor Pettan

Predstavitev

Svanibor Pettan je bil rojen v Zagrebu leta 1960. Etnomuzikologijo je študiral v Zagrebu (diploma), Ljubljani (magisterij) ter Baltimorju (doktorat). Terenska raziskovanja je opravljal na področjih nekdanje Jugoslavije, na Zanzibaru, v Egiptu, v Združenih državah Amerike, v Avstraliji ter na Norveškem. Na Kosovu je bil kot raziskovalec prisoten med leti 1983 in 1991. Rezultate raziskav je predstavil v doktorski disertaciji *Gypsy Music in Kosovo: Interaction and Creativity* (University of Maryland, 1992) in v člankih, ki so bili objavljeni v publikacijah na različnih koncih sveta. Do leta 1998, je bil višji znanstveni sodelavec zagrebskega Inštituta za etnologijo in folkloristiko, danes pa je redno zaposlen na Univerzi v Ljubljani, predava pa tudi na univerzah v Zagrebu in Mariboru.

Svanibor Pettan si bijano ano Zagrebi 1960. berš. Etnomuzikologija kerda studija ano Zagrebi (diploma), Ljubljana (magisterij) ani Baltimora (doktorati): Rodipe ano tereni ane Slovenija taj aver phuvja ani giričimi Jugoslavija bešlja ano Zanzibari, ano Egipti, Amerika, Avstralija, Norvegija thaj aver. Ane Kosova sar rodikano manuš sine kotar 1983 dži do 1991 beršeste. O rezultati rodipasko dengja ani doktorsko disertaciji *Gypsy Music in Kosovo: Interaction and Creativity* (University of Maryland, 1992) ano romosardipe publikacijengo kajsimothave ano saxphuvjake dizja. Džiko 1998 sine uprikano fiando bučako manuš ano Inštituti e etnologijako thaj folkloristikako ano Zagrebi, avdive sera kherelabuči ano Sasikajibe ane Ljubljana thaj sasika-

jibaske khera ano Zagreb thaj Maribori.

Svanibor Pettan was born in Zagreb in 1960. He studied ethnomusicology in Zagreb (B.A.), Ljubljana (M.A.), and Baltimore (Ph.D) and conducted fieldwork in the territories of what was Yugoslavia, in zanzibar, Egypt, United States of America, Australia, and Norway. His research in Kosovo encompassed the period between 1983 and 1991 and served as a basis for the Ph.d. dissertation *Gypsy Music in Kosovo: Interaction and Creativity* (University of Maryland, 1992) and several articles published world-wide. Until 1998 a higher scientific associate at the Institute of Ethnology and Folklore Research in Zagreb, he nowadays serves as a professor of ethnomusicology at the University of Ljubljana and occasionally at the universities in Zagreb and Maribor.

Na razstavi je predstavljenih sedemnajst fotografij romskih glasbenikov s Kosova. Nastale so v obdobju med leti 1989 in 1991. Razporejene so v petih tematskih skupinah. Nekatero med skupinami imajo izhodišče v izjavah posameznih glasbenikov. Tako npr. izjava »Romi so posebej nadarjeni za glasbo. Ljudje pravijo, da naši otroci začnejo peti že v materinem telesu« (Ahmet Kalo, Prizren) uvaja v niz štirih fotografij, na katerih so pripadniki štirih generacij romskih glasbenikov. Druga tematska skupina predstavlja karakteristična glasbila in tipe romskih ansamblov na Kosovu. Tretja tematska skupina kaže romske glasbenike kot ekskluzivne izvajalce glasbene spremljave ne-romskega običaja, s čimer so omogočili preživetje le-tega. Četrta in peta skupina predstavljata prilagodljivost romskih glasbenikov. V četrti skupini jih vidimo oblečene v noše kosovskih Albancev, Muslimanov in Turkov. Fotografije v peti skupini dokumentirajo, kako so način zbiranja napitnin, značilen za en tip ansambla, prilagodili drugemu tipu ansambla.

Ani mothajibe si dešu efa fotografije romane čalgijenge ande Kosova. Iklike maškaro 1989 thaj 1991 berš. Organizirane siton ano panč tematikja. Jekh ando tematikje si vakhardipe »Roma siton bijane čalgidžije. O manuša phenena amare čhave gilavena ano dajako vogi« (Ahmet Kalo, Prizreno). Ikjola ando star fotografije ano kola si mothavne star generacijake Romane čalgije. Dujto tematika mothavela karakteristika e muzikaki thaj tip romano ansambla ani Kosova. Trito tematika mothavela romane čalgije sar ekskluzivno čalgidžije kaj bašalena romane taj gadžikane tradicionalne manifestacije akajeka kaj ačhon dživde. Štarto aj pončto kherena romane čalgije palo urajdipe ano šėja kosovake Gaunja, Muslimanja thaj Khorakaja, akajeka lena bakšiši kotar jekh tipo ansamblo džiko dujto tipo ansamblo.

The exhibition consists of seventeen photographs showing the om (Gypsy) musicians in Kosovo. Photographs were taken in the period between 1989 and 1991. They are organized in five thematic blocks. Some blocks are rooted in the statements made by the musicians. For instance, the statement »Roma have a special talent for music. People say that our children start to sing in their mothers' wombs« (Ahmet Kalo, Prizren) serves as a basis for the series of four photographs showing the four generations of Rom musicians. The second thematic block presents characteristic musical instruments and ensemble types formed by the Rom musicians in Kosovo. The third block shows Rom musicians as exclusive performers of a non-Rom custom, which owes them credit for its survival. The block features them in traditional dress typical of ethnic Albanians, ethnic Muslims, and ethnic Turks respectively. The fifth block documents how the manner of collecting the tips characteristic of one ensemble type was adjusted to another ensemble type.

Vdneh od 11. avgusta do 19. je v soboškem Dijaškem domu potekal že 6. mednarodni romski tabor, ki ga je pripravila Zveza Romov Slovenije, s sedežem v Murski Soboti. V devetih dneh se je na taboru zvrstilo kar 30 udeležencev iz štirih držav: Makedonije, Zvezne Republike Jugoslavije, Avstrije in Slovenije. Od domačih udeležencev so bili mladi iz Romskega društva Zelena vejš Serdica in Romskega društva Romani Union iz Murske Sobote.

Predsednik tega društva in Zveze Romov Slovenije, Jožek Horvat-Muc, je bil vodja tabora, a programski del je prevzela dr. Pavla Štrukelj iz Ljubljane. Kot predavatelji so sodelovali še: dipl. etnomuzikologinja Vesna Acković iz Beograda, dr. Svanibor Pettan iz Maribora, mag. Vera Klopčič iz Ljubljane, a kot vodje različnih delavnic Monika Sandrelli in avtor tega prispevka. Udeleženci so se seznanili z Ev-

6. mednarodni romski tabor

Filip Matko

ropsko konvencijo o človekovih pravicah, romsko kulturo v glasbi, z glasbo Romov v različnih evropskih državah, z romsko folkloro, s primerjavo indijske ljudske umetnosti in romske kulture ter specifičnostjo romskega jezika. Med številnimi gosti, ki so letošnji 6. mednarodni romski tabor obiskali, je bil predstavnik

Mestne občine Murska Sobota Štefan Cigan, kakor tudi predstavnik slovenskega Urada za narodnosti v Murski Soboti Geza Bačić. Le-ta je prav na zaključku tabor opomnil, da bi ob večjem razumevanju Slovenije kot države, kakor tudi lokalnih skupnosti, položaj Romov lahko bil dokaj zavidljivejši. Sicer pa je tudi direktor Urada za narodnosti, Janez Obreza, ob svojem obisku pozval, da naj se v skladu s 65. členom slovenske ustave čimprej pripravi zakon o slovenskih Romih, ki bo za njihov status in položaj poskrbel v celoti.

Ob zaključku so vsi udeleženci prejeli posebna priznanja za udeležbo na 6. mednarodnem romskem taboru ter si zaželeli čimprejšnjega ponovnega snidenja.

Dobitnik plakete Zveze Romov Slovenije

Monika Sandrelli

Na šestem mednarodnem Romskem taboru, ki je bil v Murski Soboti od 11.08. do 19.08.2000 v Dijaškem domu je Zveza Romov Slovenije podelila plaketo gospodu Gezi Bačiću iz Urada za narodnosti Republike Slovenije za dolgoletno uspešno delo na področju reševanja Romske problematike v Slovenije.

Noč romskih ritmov iz vsega sveta

J. Gabor

Vsoboto je romsko društvo Romani Union iz Murske Sobote na soboškem gradu organizirala že deveto leto zapored prireditev Ciganska noč. Tudi ta prireditev je kakor prejšnja leta izzvenela s tradicionalnimi romskimi pesmi in plesi z raznih območij sveta, kjer so v preteklosti prebivale in tudi sedaj prebivajo romske skupnosti. Obiskovalce je na začetku prireditve pozdravil predsednik Romskega društva Romani Union Jožek Horvat, ki je poudaril pomen ohranjanja in predstavitve romske kulture tudi s takimi prireditvami.

Ta prireditev je nedvomno še en dokaz, da se tudi Romi iz Pomurja vse bolj zavedajo svojih korenin in dragocenosti glasbenega in plesnega izročila, ki se je med njimi nabrala skozi zgodovino. Na Ciganski noči so izvajali predvsem avtentično romsko glasbo in ne razne dalmatinske

ter narodno-zabavne priredbe, ki jih je bilo v zadnjih letih po naših radijskih postajah bilo slišati kar nekaj. Dvorišče soboškega gradu je bilo med prireditvijo polno Romov in drugih obiskovalcev, ki jih navdušujeta romska glasba in ples. Na prireditvi je ena najboljših slovenskih romskih skupin, ki igrajo romsko etno glasbo, skupina Langa, predstavila svojo

novo kaseto z naslovom Ciden, Roma, kar v slovenščini pomeni Zaigrajte, Romi. Skupina bo v prihodnjih dneh predstavljala kaseto tudi po drugih krajih. Poleg njih je zaigrala še skupina Varios iz Serdice. S plesom sta se

predstavili tudi mlajša in starejša folklorna skupina Kulturnega društva Rožmani Union iz Pomurja, ki sta zaplesali na glasbo nekaterih najpopularnejših romskih plesnih pesmi iz vsega sveta.

Kot gostje pa je nastopila tudi romska folklorna skupina iz Avstrije z imenom Somnakune čerhenji, ki je predstavila značilnosti romske glasbene in plesne kulture značilno za to območje, kjer pa so opazni precejšnji glasbeni vplivi madžarskih Romov.

9. tradicionalna Ciganska noč

Monika Sandrelli

Romsko društvo Romani Union Murska Sobota je organiziralo že 9. tradicionalno Cigansko noč, ki je bila 22. julija 2000 na grajskem dvorišču v Murski Soboti. Program noči so popestrili folkloristi Oberwartskih Romov iz Avstrije, mlajša in večja skupina folkloristov RD Romani Union Murska Sobota ter glasbeni skupini Langa iz Pušče ter Warios iz Serdice. Vzdušje na prireditvi je bilo primerno tej noči.

Knjižna noviteta

Jože Horvat - Muc

Vavli Knjižnice Mirana Jarca v Novem mestu je bila predstavitev knjižne novitete ŠUKAR GILJA: romske pesmi s slovarjem, ki je bila v četrtek 14. septembra 2000 ob 19.00 uri.

Z gostom Mihom Šventom se je pogovarjal Andrej Bartelj, novinar Dolenjskega lista. Program je obogatila glasbena skupina Šukar. Predstavitev knjige je del projekta »Življenje brez predsodkov«, ki ga je so-financiralo Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije.

Založništvo

Monika Sandrelli

CIGANSKA NOČ
romani union - murska sobota

Romsko društvo Romani Union Murska Sobota je izdalo drugo kaseto Romске etno glasbene skupina LANGA »Ciden Roma - Zaigrajte Romi«.

Promocijo kasete je imela skupina Langa na letošnji 9. tradicionalni Ciganski noči, ki je bila 22. julija 2000 na grajskem dvorišču v Murski Soboti. Sponzorji pri izdaji kasete so bili: Zavarovalnica Triglav M. Sobota, Bistro Lačen Murska Sobota, Zlatarna Feri Danč Murska Sobota, Kemična čistilnica Labod ter Video studio Signal.

Dobrodelna prireditve Zveze Romov Slovenije

J. Gabor

Zveza Romov Slovenije je pripravila v petek v soboški kinodvorani dobrodelno kulturno prireditev z nastopi romskih kulturnih društev. Denar, ki so ga zbrali na prireditvi in s prostovoljnimi prispevki romskih kulturnih društev, bo namenjen gradnji porodnišnice soboške splošne bolnišnice v Rakičanu.

V kulturnem programu so nastopile romske folklorne skupine romskih društev Romani Union iz Murske Sobote, Čaplja iz Vanče vasi - Borejca, Erjavo dombu iz Zenkovec in Zelena vejš iz Serdice. Svoje skladbe in

priljubljene romske ljudske skladbe pa so zaigrali še glasbeni skupini Langa in Warios ter violinist Mario Horvat Palko. V teh nastopih so predstavili najbolj znano romsko glasbo in plese iz raznih delov sveta, opazen pa je poudarek na ruski, madžarski in balkanski romski glasbi, ki je vedno bolj priljubljena tudi med neromskim prebivalstvom v naši pokrajini.

Ob koncu prireditve so ugotovili, da so zbrali 48.000 tolarjev prostovoljnih prispevkov obiskovalcev, vsako od štirih sodelujočih romskih kulturnih društev pa je prispevalo še po 25.000 tolarjev, torej skupno 148.000 tolarjev. Predsednik Zveze Romov Slovenije Jožek Horvat je povedal, da so se za organizacijo te prireditve odločili, ker Romi želijo po svoji moči prispevati k tako pomembnim

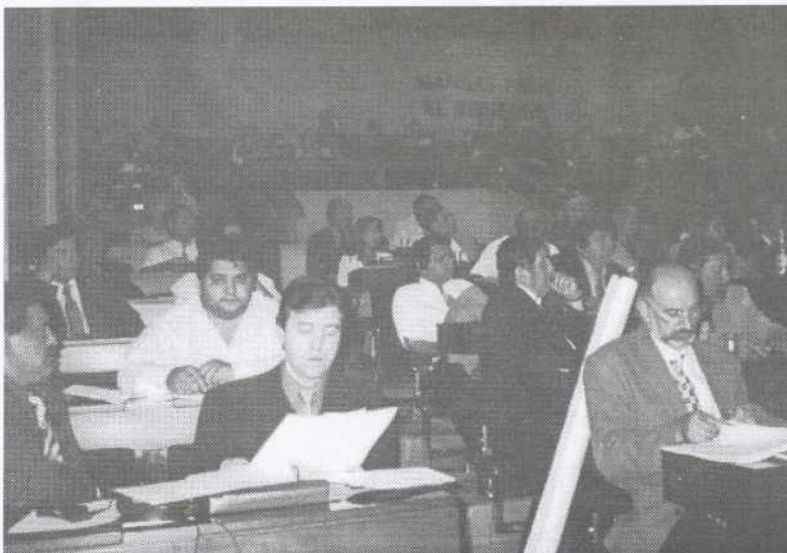
projektom, kot je gradnja porodnišnice, ki bodo služili vsem Pomurcem in bodo prispevali k temu, da se bodo mame z otroki v njih bolje počutile.

Organizatorjem prireditve sta se zahvalila tudi predstavnika soboške občine Štefan cigan in soboške bolnišnice Daniela Morec.

Od 24.07. do 29.07. 2000 se je v Pragi na 5. kongresu svetovne Romske organizacije zbralo okoli tristo predstavnikov romskih organizacij iz celega sveta.

Kongresa sta se udeležila tudi predsednik in tajnik Zveze Romov Slovenije, Jožek Horvat in Štefan Šarkezi. Na kongresu je bilo veliko govora o izobraževanju, kulturi, diskriminaciji ter o pridobitvi azila za Rome. Veliko pozornosti je bilo namenjeno problematiki kosovskih Romov na katere je bilo pozabljeno s strani evropskih in svetovnih institucij, prav tako pa s strani Svetovne Romske organizacije. Veliko kritik je bilo izrečenih na račun standardizacije romskega jezika, kjer je prevladovalo mnenje, da do standardizacije romskega jezika sploh ne bo prišlo. Nekdanji predsednik IRU dr. Rajko Djurič pa je povedal, da je romski jezik v Evropi priznan kot eden izmed uradnih jezikov. Po tridesetih letih obstoja IRU (Internacionalni Romani Unia) se urejuje tudi sedež organizacije, ki naj bi bil na Dunaju ali pa v Pragi. IRU je končno dobila svoj

5. kongres svetovne Romske organizacije

Jože Horvat - Muc

Statut, saj ga prej ni imela. Ugotovljeno je bilo, da se v nekaterih državah izvajajo diskriminacije nad romskimi otroki (pošiljanje otrok v posebnih šolah brez kakršnega vzroka). Veliko neromskih organizacij, ki se ukvarjajo tudi z Romi, naredijo veliko

škode romski populaciji (v mnogih državah) zaradi napačnega pristopa in razumevanja romske problematike ter izkoriščanja naše skupnosti.

Na kongresu so potekale tudi volitve vodstva IRU na katerih so bili izvoljeni: Predsednik IRU, dr. Emil Ščuka iz Češke; Podpredsedniki, Viktor Famulson iz Švedske, Stahiro Stankijevič iz Poljske, Nada Demirova iz Rusije ter Florin Čaba iz Romunije; Generalni sekretar IRU, prof. Kristov Kjučukov (Kanada, Bolgarija).

IRU je uvedla tudi noviteto na področju odločanja in sprejemanja ter tako ustanovila parlament IRU, tej bo predsedoval Dragan Jevremovič iz Avstrije. Član parlamenta pa je postal tudi predstavnik slovenskih Romov, Jože Horvat.

Avrutne andi Austria

Emmerich Gärtner - Horvath

Andi Flogoskeri Utschi Ischkola andi Erba jek talalinipe sine uso rasismus taj sakodiveskero rasismus gejng o tschuliptscha »Ando tschatschipe afka hi, hot o sorale le avrenge phenen, so te keren.«

Uso viginipe la akcijatar »das ganz normale«, savi le erbakere nipo uso palgondolinipe kamlahi te anel, ando 5. maj 2000 andi VHS Erbate talalinipe tel kerdo ulo. Telo anav »grenze zu fremd« vakeriptscha taj paloda pradimo vakeripe sina, savo le Walter Reissistar andar o ORF-Landesstudio Burgenland moderirim ulo. Ando cilo talalinipe pedar o mindenfelitike riktscha le durtnipestar gelo.

O Gustav Lebhart, socijologaschi andar i Humboldt Universitat Berlin, pal jek sctudija phukatscha, savi le ministerijatar le visenschoftiske 1998 kerdi uli: »Die Oesterreicher und ihre Fremden.« Aja sctudija sikal, hot »o teldikipe le avrutnenge na tschak jek nasvalo gondo hi. Te socijali problemtscha del, andar save oda teldikipe ari al«. Buter nipo, save phureder hi taj save but na siklile, akan iste daran, hot lengeri buti vestinen. Ham kekaj but problemtscha upro butjakero foro del, o teldikipe le avrutnendar dilino hi: O austritike nipo le avren odoj majsti tel diken, kaj lek tschuleder avre atschen. O Lebhart phenel, hot sako trito andi Austrija le avrutne tel dikel.

I lek tschatscheder rik andar

o khetanipe

Uso rechtsextremismus o Hanc-Georg Zilian, schero le Buro fur Sozialforschungistar ando Gereci, phentscha, hot o nipo odale ar schaj roden ojs dujto drom lengero dschivipeske. »Avrutne upro ajgeni than«, o terne uso skinheads dschan, kaj valaso vasch o dukajipe te kerel kamna. Odoj, uso skinheads, iste nischa

na keren, kaj use le te on, odoj tschak vascho flogo upre lim le on. Amaro nevo dschivipeskero drom andi leistungsgesellschaft oda problemo kertscha, taj amen na dschanas, so akan te.

Taj ko leha cam pelo? Jek kovatschitiko raklo andar o gav. Gadscho sina oda. »Kaj dschas, Hansi?« phentscha. Phentscha: »Me adi kama amare grofoskera rakla te jerinel, kaj mri romni te ol.« Pa sar?« »Me dschanav, so hi lake upro kolin!« phentscha. »Te tu mange phukatschal, so hi lake upro kolin, keravav tuke somnakuno santavaschi«, phentscha. »Latscho hi, phukavav tuke: Upre jek rik si lake o tschon, t'upre aver rik si lake o schukar kham.«

Hat akan otscha gele uso grofo. So duj vristschande: »Upri balutni rik si lake o tschon, taj upri tschatschi rik si lake o kham!« Na, akan - duj dschenen oj naschit soharel! Hat o nipo phende: »Kas ratschaha mejatar rikerel rakli, oda schaj akor soharel la.«

Taj akan baro mulatschago kerde, pinahi hanahi. Akor o Hansi afka kertscha, sar te gejahi te hil. Phentscha leske o kovatschitiko raklo: »Kaj hintschal?« »Avral upro gaung.« »Taj odoj le muklal?« »Na«, phentscha, »hintschom, taj papal hajom le, taj to te hal na dschantschom«, phentscha, »upre mande le maklom.« Pa ham ov na hintscha! Tschak afka hohatscha le rakle. Taj dschal o arto, oda gadschikano kovatschi. T'akor ov halahi, halahi, hat so na dschanlahi te hal, upre peste makla, sa pe tel makla.

Ratschaha o cilo nipo andre gele: Le romane tschau rikerlahi i grofoskeri rakli mejatar, mint o kovatschitiko raklo khandlahi le khulestar. Phende: »Hi le romane tschaveske, i grofoskeri rakli! Ov la schaj soharel.« Taj soharde taj baro bijav rikerde, taj o kovatschi iste kertscha leske somnakuno santavaschi, t'oda kovatschi asaj tschoro ulo, kaj umlatscha pe.

Taj te na mule, meg te adi dschin.

So si e Romenge o 8. aprili

Dragoljub Acković, Beograd

Vi amen e Romen isi amari nacionalno festa. Odova si o 8-to Aprili - Lumiako dive e Romengo. Sar avilo điko odova, akave dive te avazinipe sar nacionalne festa sa e Romengi ani lumia?

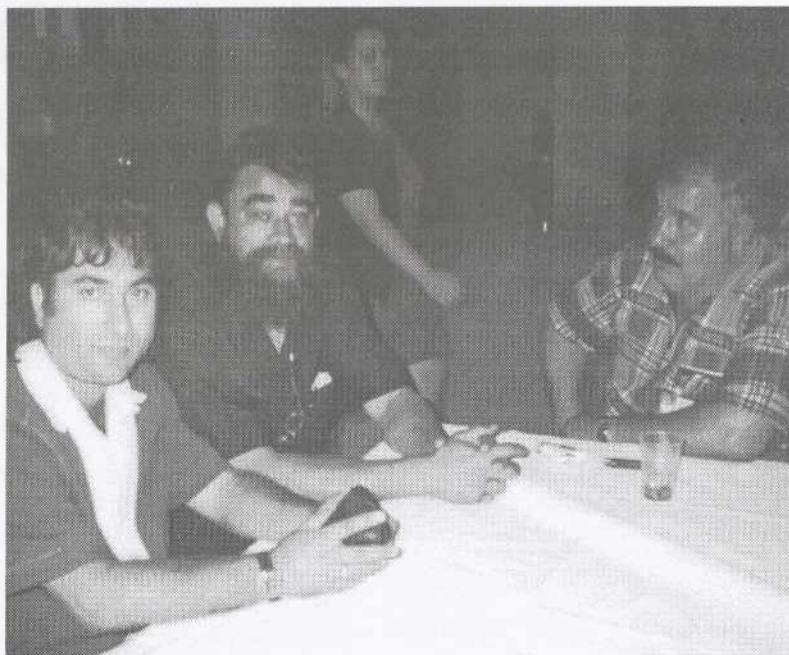
Ađahare, so reprezentatorja kotar 14 phuvja, kedime ano Londoni, ano Angluno Lumiako Kongresi e Romengo, a savo sine lungo kotar 4. điko 8. aprili 1971. beršeste, haljiljepe kaj kotar odova dive, o 8. aprili te festunipe ani sa i lumia sar amari nacionalno festa. Vi ćacć sine ađahare. O Roma ano but phuvja, kotar odova vakhti ano akava dive, organizinena sarsave kulturake jase politikake manifestacie, ano save ano laćho žhani festuinpie akaja festa. Ano disave phuvja, disave manuša, a ano paluno vakhti vi bare grupe, ano odova dive na đana ani buti. O šerutne kotar o firme dena len odova hako. Pi soste si o angluno esavko kedipe Romengo vasno vaš amare themeske? Po odova so o Roma andar sarsave phuvja, kana haljilje, kaj numa ano odova ćhani - prekal

maškarthemutne forme organizuibasko, šaj te realizinen numa pire nacionalne, numa vi pobuhlje interesja, startuinđe o formiribe organizaciako savi ka prezentuinel len ano internacionalno plani. O Roma, ano but phuvja kote šelberšencar đivdinena, našti ano adekvatno ćhani, te artikulišinen pire interesja, thaj pohari dukhavno sine, kaj odova te kerelpe prekal o maškarthemutne forme organizuibasko. Vasno si akava angluno kedipe reprezentorengo romane themesko vi po odova, so ano odova kedipe si lelde but vasne pratsavja.

Angluni thaj sigurno maj-

vasno si odoja kaj »jekhtno thaj ćacćikano anav amare themesko si - Rom«, so ano rinćibaripe si manuše. Odova odoleske so milja beršencar, sarsave thema akaharena amen Cigani, anavesa savo avela kotar grkiako lafi Antiganden, so ano rinćibaripe si biastardo, melalo, bilaćho thaj javer pežorativne anavencar. Ano kedipe si haljovkerdo kaj i purani romani gili »Đelem, đelem« te avazinipe sar romani himna, ani sa i lumia, a o romano bajrako te ovel vnato thaj ćarjali boja e lole rotasa ko maškar. Ađahare vi aćhilo.

Kotar odova angluno, điakana si iderde panta trin esavke romane Kedipa: ani Ženeva 1978. beršeste, ano Getingen 1980., thaj ani Varšava 1990. beršeste. O avutno Panđto po nići Kongresi Romengo planirimo si ko aprili 2001. beršeste ano Londoni.

Romsko društvo Čapla

Mladenka Grebenar, Zlatko Habn

Na začetku lepe pozdrave iz Romskega društva Čapla. Le-tošnje poletje smo imeli veliko nastopov. Začeli smo 24.06., ko smo dobili vabilo za srečanje Sindikata Zdravstva Slovenije in odplesali svoje pesmi in ples. Za ta nastop, ki smo ga imeli v Rakičanu smo dobili lepo pohvalo in se z organizatorjem (Zdravstva Slovenije) zahvaljujemo za naš nastop, ki smo ga odplesali z veseljem. Zahvaljujemo se tudi mi, Romsko društvo Čapla Sindikatu Zdravstva Slovenije za vabilo, s katerim so nas povabili na srečanje. Spoznali smo se tudi s folklorno skupino iz Ptujja in se z vsemi zabavali.

01.07.2000 smo imeli prvi kulturni dan romske skupnosti Slovenije. Ta kulturni dan romske skupnosti Slovenije bomo prazno-

vali vsako leto, da ne bi izumrl, ter da bi živel naprej. Našega nastopa se je udeležil tudi naš župan gospod Alojz Flegar, ravnateljica osnovne šole Tišina, gosa Marjeta Gider, gospod Geza Bačić iz Urada za narodnost ter gosti iz Madžarske in Ljubljane. Vsaka folklorna skupina se je predstavila s svojim plesom. Nikakor pa ne smemo pozabiti naše najmlajše plesalke Melise, ki je ponovno imela zelo lepe nastope in je z njimi zabavala goste in celotno občinstvo. Naš program pa sta povezovala gospod Berden in Pepa. Začeli smo tudi z mlajšo skupino deklic, ki se z nami učijo romski ples. Tudi one se trudijo in želijo pokazati svoje znanje. Zahvaljujemo se vsem folklornim društvom: Romano Union iz Murske Sobote, Zeleno Vejš iz Serdice, Rjavo dombo iz

Zenkovec, Pušča iz Pušče ter domačinom, Romskemu društvu Čapla.

Dan 15.07. je tradicionalni memorial Hahn Štefana in 30-letnica NK Roma iz Vanča vasi - Borejci. Ta dan smo imeli turnir v malem nogometu. Nastopile so ekipe: Yugo balade, K.M.N. Asphalt, K.M.N. Pertoče, K.M.N. Evropa, K.M.N. Černelavci, K.M.N. Bušma. Po končanem turnirju so se podelila prva tri mesta. Prvo mesto je zasedla ekipa Yugo blade iz Vanča vasi, drugo ekipa Pertoča iz Pertoč in tretje ekipa Asphalt iz Borejec. Po končanem turnirju v malem nogometu so odigrali še tekmo v velikem nogometu NK Roma in NK Pušča. NK Roma je bil ustanovljen pred 30. leti in prvo tekmo odigral z NK Pušča, enako po 30. letu obstoja kluba. Pred 30. leti je bila tekma med domačo NK Roma in NK Pušča odigrana z rezultatom 1:1. Po 30 letih pa je bila odigrana tekma NK Roma 3:1. S tem bi končali naš sestanek. Lep pozdrav vam pošilja društvo Čapla in NK Roma.

O taboru tako in drugače

Najbolj sem bil vesel včeraj 19. avgusta. Imeli smo Pidžama party. Imel sem prijatelja Đanija (Jojo Popo Tajna Jajna Akaj pa ne). Še zdaj ga ne morem pozabiti, seveda pa ga ne morejo pozabiti tudi drugi. Bili smo kot bratje in sestre, seveda smo se tudi dobro zabavali. Lep pozdrav!

■ POPO

Na romskem taboru mi je bilo lepo. Naučila sem se dosti romskih besed, kako jih pišemo in kako se izgovarjajo. Prepevali smo romske pesmi. Bilo je zelo zanimivo. Spoznala sem dosti prijateljev. Bilo je poučno in zabavno.

■ ROMINA

To leto sem prišel prvič na tabor. Imel sem se zelo lepo. Imeli smo različna predavanja, romski jezik, razne delavnice in še druga predavanja. Spoznal sem tudi prijatelje iz Makedonije, Srbije in iz Srđice. Prav lepo smo se imeli. Najboljše mi je bilo pri Jožeku Horvatu-Mucu, ki je imel predavanje o romskem jeziku.

■ MARIO

Na letošnjem romskem taboru sem se imel zelo lepo. Spoznal sem, da je lepo biti Rom in da smo vsi skupaj ponosni na to. Na taboru smo imeli piknik in tudi izlet. Na izletu smo videli kar zanimive stvari. Recimo v Gradu smo videli najstarejši grad v Prekmurju, ki ima kar 366 sob. Na taboru sem bil zelo vesel, predvsem zaradi romske glasbe skozi zgodovino, ki nam jo je predavala prof. Vesna Ackovič. Tudi dr. Svanibor Petan nam je veliko povedal o romski glasbi, prav presenečen sem bil nad njegovimi diapozitivi in video posnetki. Na taboru smo imeli tudi romski jezik, ki ga je vodil Jožek Horvat-Muc, bilo je lepo spoznavati romske besede v drugih dialektih. Čeprav sem že četrtič na taboru, se mi je ta najbolj dopadel, predvsem zaradi romske glasbe.

■ YO-YO

6. romski tabor je potekal od 11.08. - 19.08.2000 v Dijaškem domu v Murski Soboti. Na taboru je bilo veliko udeležencev, nekateri iz Srbije, Makedonije, Avstrije, največ pa seveda iz Slovenije. Na taboru smo počeli različne stvari. Večino časa smo imeli predavanja o romskem jeziku in o romski glasbi. Imeli smo tudi različne delavnice. Bili smo tudi na izletu in na pikniku. Na taboru smo se imeli zelo lepo in upam, da se bomo imeli naslednje leto še boljše.

■ JANJA

Ta tabor mi je bil že drugi. Letos mi je bilo zelo všeč, ker je bila udeležba velika. Tokrat so bili tudi gostje iz Srbije, Makedonije, Avstrije in pa domačini. Letošnji tabor je temeljil predvsem na romski glasbi, romskem jeziku ter fotografiranju, kar nas je najbolj zanimalo. Imeli smo tudi piknik ter izlet skozi romska naselja Pušča, Vanča vas ter Serđica, nakar smo se odpeljali še na Kraško jezero. Skratka veliko smo izvedeli o romski glasbi in jeziku. Upam, da se bom lahko še kdaj udeležil kakšnega tabora.

■ KRISTJAN

Nadaljevanje zgodbice o Bubuli

Slavko Baranja - Lujzi, New York

Pisalo se je leto 1939. Več kot leto dni nisem bil doma. Sposodil sem si kolo ter se pripeljal v Graz okrog polnoči. Pri gostilni Hasenwirt sem šel k lastniku. Tu sem vedno skrbel za njegove konje. »Kje so moji starši?« sem vprašal lastnika gostilne.

»Bubuli, ne vem. Nemci so zaprli mnogo Sintov. Ampak mislim, da jih še vedno nekaj živi v Bruck an der Mur. Mogoče je tvoj oče z njimi. «Bruck an der Mur leži v avstrijskih alpah, okrog 50 km stran od Graza. Takoj sem se odpravil na pot. Dan kasneje sem prispel do vagonih visoko v gorah. Moj stric je bil zelo presenečen, ko me je videl. »Bubuli mi smo že mislili, da si mrtev«. Moj oče, moja babica, strici, tete, vsi so me začeli objemati. abica mi je na hitro nekaj naredila za jest in ko sem pojedel sem se ulegel, da bi se odpočil. »Jutri, «je rekel moj oče,« pojdi k tvojemu stricu v Leoben. Mislim, da boš tam bolj na varnem«. Moja mati je umrla pred dvema letoma. naslednje jutro sem se odpravil v Leoben. Mamina družina me je zelo lepo sprejela. Isto noč sva s stricem šla v taverno. Lastnik taverne se je rokoval z mojim stricem, mu zaželel dobrodoščico ter mu prišepnil. »Blauh skrivj se. Pijani policaj je

rekel, da bodo jutri zbrali vse Rome ter jih poslali v koncentracijski tabor. «Nemci nam ne morejo nič žalega, mi smo avstrijski državljani«. Bubuli pridi, boljše bo če greva nazaj k vagonih. Razkoseni pobarvani vagoni so se držali skupaj na griču. Namesto, da bi šel spat na tleh ob stričevem vagonu, sem vzel nekaj odej ter šel spat v barako. Naslednje jutro, 26. junija 1939 (nikoli ne bom pozabil tega dne), SS in avstrijski policaji so obkolili vagono ob dnevnem svitu. Teta me je poskušala opozoriti. Začeli je peti v romskem jeziku, Beži Bubuli beži, vendar ko si mlad, spiš zelo dobro. Ko je opazila, da se nisem prebudil, je začela peti bolj na glas. »Beži, beži Bubuli, policaji so tukaj! Ubijalci so prišli. «Ujel sem svoje hlače ter odprl vrata barake, da bi pobegnul. endar so SS-ovci že čakali pred vrati. »Ti, je rekel SS-ovec in me porinil dol po griču,« pridruži se k ostalim«. Stricu sem pomagal osedlati konje, da bi lahko peljali vagono z nami na policijsko postajo. »Ne«, je rekel SS-ovec, pustite konje na miru, sami boste privleki vagono«. Stric je imel samo eno nogo. Moja teta, jaz in dva druga Sinta, smo začeli vleči vagon. Nekaj metrov pred mestom sem poskusil pobegniti, vendar me je SS-ovec ujel. Pred policijsko postajo je že bilo pol-

no Sintov. Med tem časom, ko so policaji vpisovali moške mi je teta prišepnila »Bubuli skrivj se pod mojim krilom. Naše ženske so nosile tri in štiri krila, ki so segale do tal. Bil sem zelo suh in gibčen, zlahka bi se lahko skrtil.« Ne morem. Stric ima samo eno nogo, moram mu pomagati.« Naslednje jutro so nas Nemci prisilili v tovarnjake. Jaz sem bil edini deček med 1035 moškimi. Ženske in otroke so pustili domov. Kje je bil moj oče? Mojega očeta so aretirali med napadom na Bruck an der Mur. Na železniški postaji je izvedel, da so aretirali mene in strica. Moj oče je vprašal Nemce, če bi lahko potovali skupaj v istem vagonu. Dva dni kasneje, 28. junija je vlak ustavil pred zapornico v Dachau. Čakali smo v zaklenjenem vagonu več kot tričetrt ure. Potem smo slišali kričanje trideset ali štirideset mladih SS-ovcev, ki so odklenili vrata vagonov. »Avstrijske svinje« so nam kričali, ven. »Teci ti črnec iz Kongoja. začeli so nas tepsti z bičem, ubili dva moška med tekom proti zapornici. «Vsi v vrsto z obrazom proti soncu. Vsi smo čakali v vrstah, zaporniki in uniformiranci. Mnogi od njih so imeli rumene zvezde na srajcah, drugi so imeli drugačne barve trikotnikov na uniformah. Stali smo na zbornem mestu na zelo vročem soncu od jutra do tri popoldan. Če se je kdo onesvestil, mu nismo smeli pomagati vstati. Potem nas je SS-ovec peljal v zgradbo. »Usedi se«, je rekel paznik. Držal je tablico z mojim imenom in številko 34016 čez moja prsa.

Nadaljevanje prihodnjič.

Komentar

Slavko Cener

V zadnjem času smo priče, ko se pripravljajo nekakšni programi po katerih naj bi Romom ponujali nekakšne vrste zaposlitve. V resnici pa gre za programe s katerimi bi Rome obravnavali kot tretje-razredne ljudi, ki so sposobni opravljati samo nižja vrednotena dela. Brez predstavnikov Romov se pripravljajo programi, ki se nanašajo na kraje, kjer se še Romi otepajo s svojo zaostalostjo in problemom prilagajanja novi in sodobni informatizirani družbi (predvsem področje Bele krajine). Programi zajemajo predvsem fizična dela in dela, ki so preživeta (obiranje gob, zelišč, ...). Ker so se Romi po nekaterih krajih Slovenije že tako civilizirali, da takšna dela ne morejo opravljati, vse več je pa Romov, ki uspešno končajo izobraževanje, dosežejo pa srednjo, višjo ali celo visokošolsko izobrazbo. In ravno take Rome bi bilo potrebno vzpodbujati in za njih pripravljati ustrezna izobraževanja na področju podjetništva in menagmenta. Romi, ki so se civilizirali in svoje otroke pripeljali tako daleč, da so dosegli srednješolsko izobrazbo, se začnejo srečevati s sodobnimi problemi »kako svojemu otroku omogočiti nadaljnjo izobraževanje ali pa ustrezno zaposlitev«. Da bi lahko kaj sami postorili za zaposlovanje Romov se moramo ozreti na mlade, ki kljub dokončanemu šolanju ostajajo brez zaposlitve in na breme družbi

in družini. Znano je, da Romi niso organizirani in tudi njihovo iskanje zaposlitve ni uspešno, predvsem zaradi slabe informiranosti, z druge strani pa se veliki denarji koristijo za reševanje problematike Romov, ki pa ne dajejo neke rezultate. Zato smo se vaščani zaselka Romov Vanča vas - Borejci odločili, da se organiziramo in poiščemo svoje mesto v informatizirani družbi, na zboru vaščanov pa želimo z anketo ugotoviti njihovo pripravljenost.

Na zboru vaščanov bomo razpravljali o naslednji problematiki:

- Vloga Romskih predstavnikov v lokalnih upravah (hierarhija obveščanja)
- Informiranje Romov o mednarodni pomoči in projektih (kje?, kdaj?, kdo?)
- Kako izboljšati zaupanje delodajalcev do Romov (Romi so uspešni delavci v drugih državah)
- Povezovanje s predstavniki za razreševanje problematike Romov v Sloveniji (določiti predstavniki, ki bodo poskrbeli za obveščanje Romov v določenih krajih)
- Pripraviti projekt zaposlovanja Romov in pogovor s predstavniki zavoda za zaposlovanje
- Iskanje boljših pogojev za izobraževanje mladih Romov (študij?)
- Iskanje prostorskih in materialnih možnosti za ohranjanje kulturne dediščine Romov (projekt naj se izvede z mladimi Romi, ki imajo osnovno znanje računalništva)
- Razno (društva, vaščanska problematika)

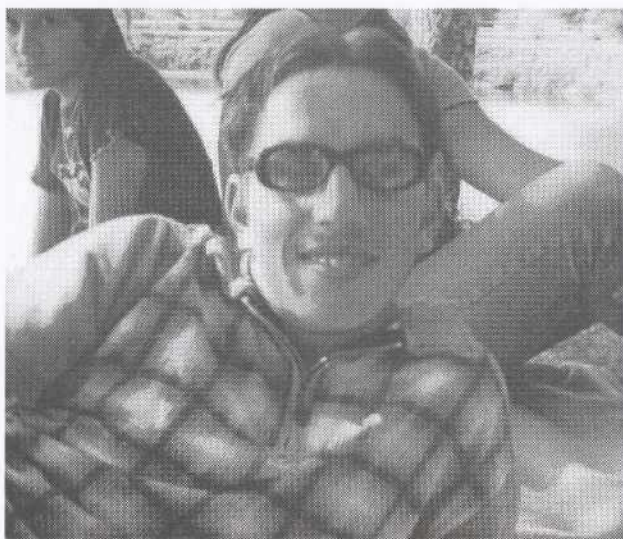
Djik baure dandengru vampir
 Kirel lek barider prepir.
 Le čhaujen uf andi kinja kijrel,
 Vaši lende čauče mijrel.
 Ham le čhaujen čislehi,
 Naštik lenge ništa kijrel.

Serdicakre

Hi voujaušno čak jik Rom,
 Khauj hilen nevu drom.
 Amen Serdicakre,
 Akhauren paul, ne žas amen
 Zu Kuzmič mojakru te hal.
 Valasu pumen u čhauja auri čhikijren,
 Ham pali Piščakre čhave mijen.
 Te mange Serdice piranja lauh,
 Manca site smučí ležauh.
 Adi u čhave u motorja thovna,
 Habisti lenca amare čhauja ovna.

Torkošni

I Mina poutjin djirinja,
 Ham niti kokta mange na kinja,
 U delovne futi urjinja,
 Čauče sinja andi bari kinja.
 Buter nikastar na daurel
 Ham kaumel man čak te maurel.

Dilinjaurdi čhej

Šun tu čhej,
 Užaur man zu rastu mej,
 Me ora meru rastu žauh,
 Vaši žuvli me tut lauh.
 Me kerauh buti čak vaš tute,
 Čak na trumes man te mukel.
 Čumit man tu andu muj,
 Dauh tut me kijčen luj.
 Mri žuvli zu hegedišja,
 Pru čanga pijli,
 Ne ciden mange lačhi djili,
 Me pa zar late adi khelauhi,
 Čurjal latar luj čurauhi.

Phinja

Duj phinja sana,
 Ham niti djikake
 Nauna aunaf Dana.
 Djikake sinja Mina aunav,
 Lakra phinja sana bare kauna.
 Djik miškri lende zoralider sinja,
 Mistudauh peske le Mucek linja.

Popo

Šunen Roma

Šunen Roma man akaun,
 Naun man niko,
 Pra dau vilaugo ...
 Mukja man mru dat,
 Me kurkuro aučhijum,
 Pra dau vilaugo.
 Hej dijl
 Pomožin mange tu,
 Hot man novla asej bari duk,
 Akaun mange aučhijal čak tu.
 Me mri brijga tuke phejnav,
 So ne kerav me akaun.
 Niko nikhaj nikhatar man naun.

Horvat Eugen

Užauraf

Me užauraf uja minutni
 Kada mro čhavouro avla paul
 Phare voudjiha me le ivda užauraf
 Kaj ovaha papal amen khetaun
 Hegedijšća le mauk užauren
 Kaj leske cidna leskri djili
 Kaj le spoutinla pri leskri dauj
 Kada peske pru aur vilaugo gijli
 Rouvav u ausfa mange tijl čujun
 Kada dural aul mro čhavouro
 Akaun me man tijl matjarau
 Te cili rat mange djilavav.

Horvat Eugen

Čhej Romni palu drom

Andu mre sune sal čak tu,
 čhej romni palu drom.
 Cvijlinav te auri rikijrav,
 na žaunaf so ne kejrav.
 Tu ezbe man na les,
 nimi aulav manca na des.
 Me pa avka kaumav tut fejs,
 čhej romni palu drom.
 Andi tute i bukrijta čhidau,
 pali tute vriščanau.
 Ezbe man le,
 dik sar kaumav tut me.
 Misti tute mru voudji dukhavau,
 te mre ausfa guruvau.
 Parnu šlaur tuke kinau,
 te pru čaunga tut mangavau.
 Čhej Romni palu drom

Horvat Jožek-Muc

Na predstavitvi pesniške zbirke je zaigral in zapel glasbenik Milan Hudoroval iz Šentjerneja.

Prošnja

Ma hik muj, niti jača,
hik, so du vođi mange sovi.
Mašti tuke muthavu,
sar različno hile mengere droma.

Ma šun avren manušen,
ka sto avar manuša,
alava sto puta spremeninen
i ma mislin,
da koneske so krivo keru.

Prošnja

Ne glej obraza, ne oči,
poglej, kaj v srcu mi leži.
Ne morem ti potožiti,
kako različne so najine poti.

Ne poslušaj drugih ljudi,
ker sto drugih ljudi,
besedo stokrat spremeni
in ne razmišlja,
če komu krivico stori.

Domislin pe pu mande

Domislin pe pu mande,
 ka hinjaš kokoro,
 ka nikone naj,
 domislin pe pu mande,
 ka zvečer gusninen pe lučja
 i ka nagnindo hike du rat,
 domislin pe pu mande!

Ka pe jutro diveha zbudini,
 domislin pe pu mande,
 ka tu pomladno sano zbudini,
 ka začutine, da suze plizonen,
 samo dumislin pe pu mande
 i tisin jačha.

Čestitke ob izidu pesniške zbirke

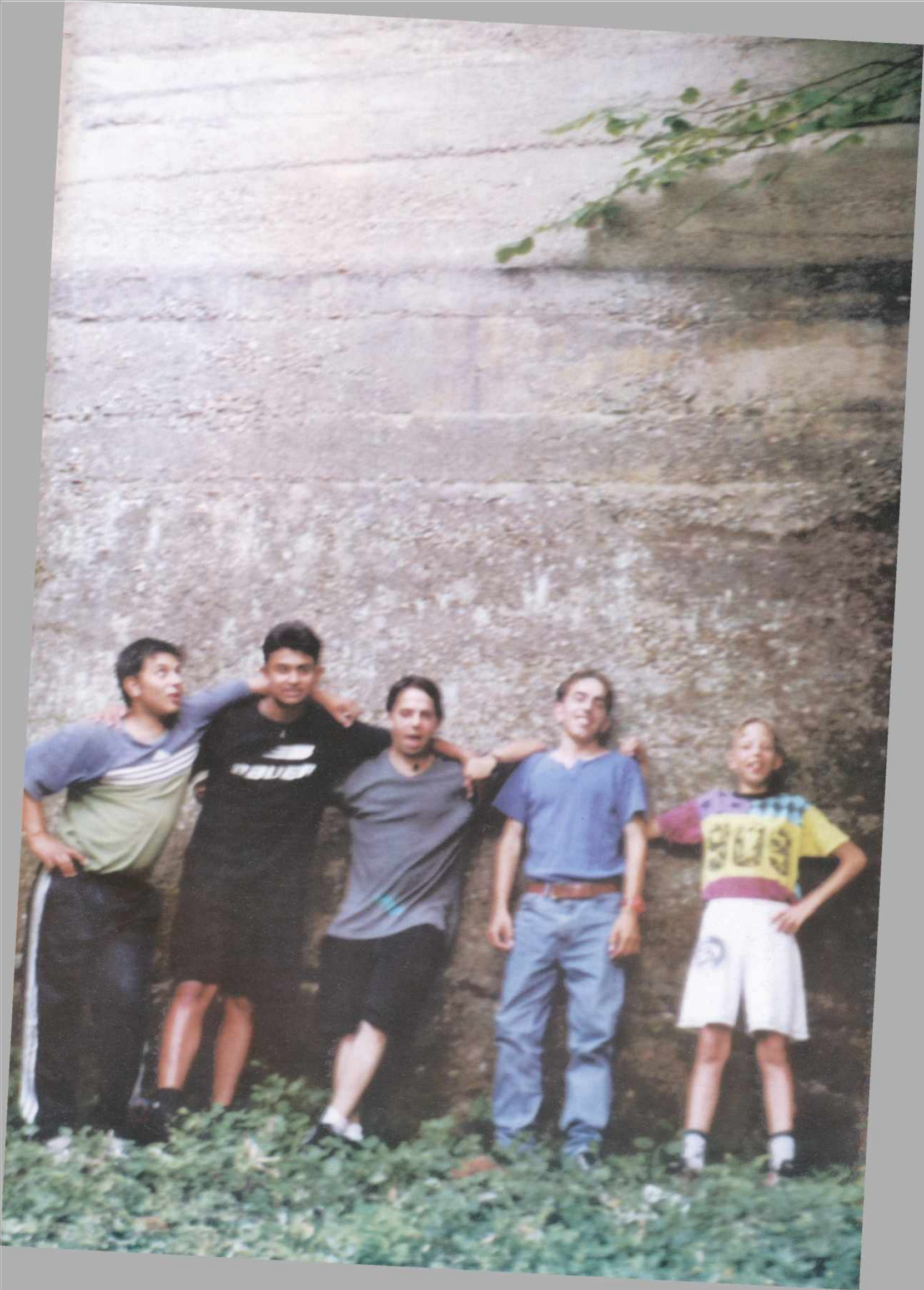

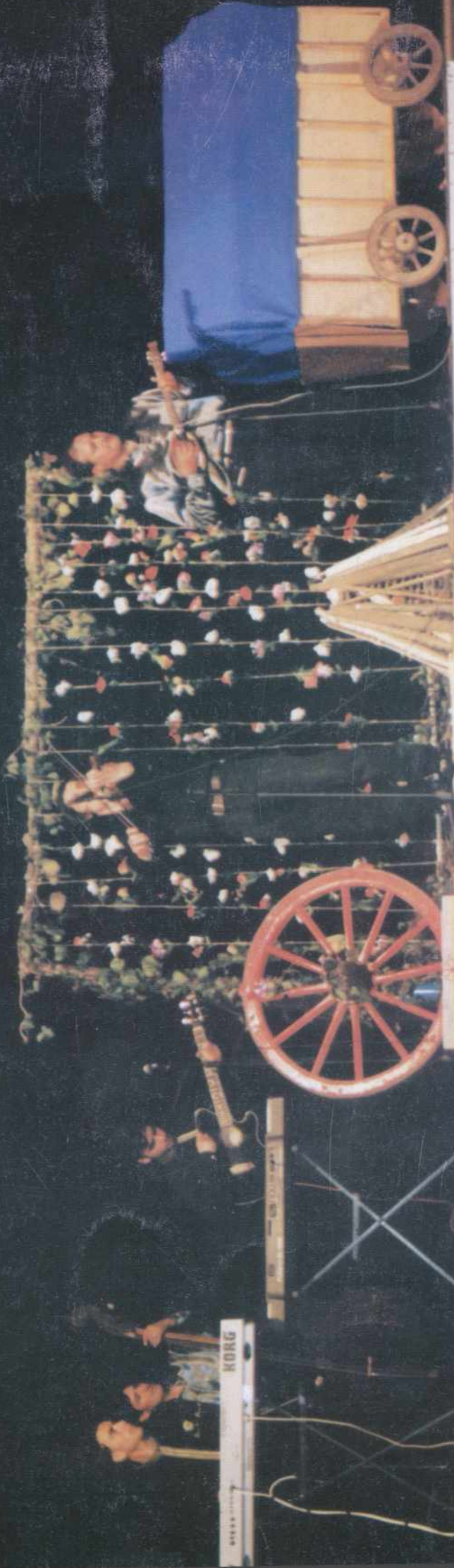
Učenci romi iz OŠ Šmihel na predstavitvi zbirke

Pomisli name

Pomisli name, ko si sam,
 ko nikogar ni,
 pomisli name,
 ko zvečer ugasnejo luči
 in ko nekje sloniš in gledaš v noč.
 Pomisli name!

Ko se zjutraj dan budi,
 pomisli name,
 ko te pomladne sanje prebude,
 ko začutiš, da solze ti polze.
 Samo pomisli name in zapri oči.

 ROMANUDIJ - SVETOVNI DAN ROMOV
8- APRIL

KORG